TE-palvelut
tjänster | services

3.6.2021

Pohjanmaan TE-toimiston lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 4.6.2021

Asia: HE 62/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista

Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto (myöh. Pohjanmaan TE-toimisto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista. Esitettävällä lailla kumottaisiin voimassa oleva valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annettu laki. Pohjanmaan TE-toimisto toimii kahden maakunnan alueella, Keski-Pohjanmaalla sekä Pohjanmaalla. Annettava lausunto pohjautuu kokemuksiimme kyseisellä toiminta-alueella. Emme arvioi lausunnossamme muiden TE-toimistojen alueiden tarpeita. Siksi on hyvä huomioida alueelliset merkittävät erot elinkeinotoiminnassa: Lapin, Pohjanmaan, Uudenmaan ja Savon työ- ja elinkeinotoiminnan haasteet ovat hyvin erityyppisiä. Esimerkiksi Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan työttömyysprosentin ero huhtikuun lopussa oli yli seitsemän prosenttiyksikköä.

Hallituksen esityksen mukaan alueellistamisen käsitteestä oltaisiin luopumassa ja se korvattaisiin valtion alueellisen läsnäolon käsitteellä. Valtion tulisi vastata palvelutarpeeseen monikanavaisesti. Myös valtion toimitilojen yhteiskäyttöisyyden tasoa halutaan lisätä. On hyvä, että strategisella tasolla reagoidaan toimintaympäristön muutoksiin ja otetaan ne huomioon toiminnan suunnittelussa. Monikanavaiset palvelut ovat välttämättömiä, mutta ne eivät kuitenkaan poista alueellisten lähipalveluiden tarvetta kokonaan.

Pohjanmaan TE-toimisto haluaa lausunnossaan kiinnittää huomion kolmeen seikkaan:

1) Valtion tarjoamat valtakunnalliset palvelut tulee järjestää siten, että **yhdenvertaisuus, kielelliset oikeudet ja muut perusoikeudet** toteutuvat. Pohjanmaan TE-toimiston alue on Suomen ainoa oikeasti sekä suomen- että ruotsinkielinen seutu, jossa molemmat kotimaiset kielet ovat asukkaiden aktiivisessa käytössä. Useissa valtion tuottamissa palveluissa on tällä hetkellä kehittämisen varaa ruotsin kielen osalta.

   Maahanmuuttajat eivät välttämättä hallitse kotimaisia kieliä lainkaan. Jos maahanmuuttaja ei kykene käyttämään palveluita suomeksi eikä ruotsiksi, muttei myöskään englanniksi, on hänen käytössään hyvin rajallinen osa valtiollisista palveluista. Näin ollen valtion palveluiden saavutettavuus ja yhdenvertaisuus ei toteudu. Tekniikka rajoittaa myös valtion palveluiden saavutettavuutta. Kaikilla kansalaisilla ei välttämättä ole vaaditun tasoista tietokonetta tai puhelinta. Esimerkiksi älypuhelimella työnhakijaksi ilmoittautuminen on varsin haastavaa Suomessa.

2) Hallitus päätti puoliväliriihessään **TE-palveluiden siirrosta paikallistasolle** eli kuntiin vuoden 2024 aikana. Edellisestä työnvälitystoiminnan siirrosta kunnilta valtiolle on kulunut nyt 60 vuotta. TE-palvelut uudistettiin 2010-luvulla vahvasti monikanavaisiksi ja henkilökohtaisen palvelun määrää vähennettiin. Käyntiasioinnin määrä onkin merkittävästi laskenut TE-palveluissa myös Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Vuoden 2022 alussa käynnistyvän pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaan

henkilökohtaisen palvelun määrä tulee taas kasvamaan merkittävästi. Mallin tavoitteena on kolmen kuukauden ajanjaksolla kuusinkertaistaa kontaktien määrä työnhakija-asiakkaan ja TE-palveluiden välillä. Tämä tulee lisäämään työn vaatimia henkilöresursseja huomattavasti. Lisäresursseja TE-palveluihin onkin luvattu. Pohjanmaan TE-toimisto muodostuu kahdesta maakunnasta. Näissä maakunnissa on 22 kuntaa. Tällä hetkellä Pohjanmaan TE-toimistolla on toimialueellaan neljä toimipaikkaa ja lisäksi palvelemme kahdessa eri yhteispalvelupisteessä, kuudessa eri kunnassa. Laskennallisesti yhden toimipaikan alueella on noin 42 000 asukasta. Epäilyksenalaista on, pystytäänkö TE-palvelua paikallistamaan lisää nykyisestään. Se vaatisi enemmän TE-palveluiden henkilökuntaa, TE-asiantuntijoita ja heidän sijoittamistaan nykyistä useamman kunnan alueelle. Nykyisellä TE-asiantuntijamäärällä valtaosa Suomen kunnista olisi jäämässä kokonaan ilman TE-palveluhenkilökuntaa. Vaativa olisi TE-asiantuntijan rooli kunnassa, jossa vain yksi henkilö hoitaa työ- ja elinkeinopalvelua. Ilman mittavia taloudellisia lisäpanostuksia uudistus ei onnistu ainakaan tuomaan TE-palvelua nykyistä paikallisemmaksi.

3) **Alueiden elinvoimaisuuden säilyttäminen**. Lakimuutoksen yhtenä tavoitteena on keventää alueellistamisen raskasta prosessia. Toimen taloudelliset vaikutukset olisivat pienet eikä työllistävää vaikutusta juuri ole. Tärkeä huomio kuitenkin on, että kilpailu työvoimasta koskee myös valtiota. Pohjanmaalla on Suomen paras työllisyystilanne, eikä työntekijöitä ja soveltuvaa osaamista riitä kaikille. Valtion on kyettävä turvaamaan kilpailukykynsä myös työnantajana. Tämä on helpompaa, mitä enemmän valtiolla on toimipisteitä ja sen tuomaa laajaa näkyvyyttä Suomessa. Toimipisteverkostoon voidaan palkata harjoittelijoita ja lopputyöntekijöitä, mikä on yksi tehokkaimmista keinoista edesauttaa uusien työntekijöiden rekrytointia. Yksi toimipiste ei yleensä houkuttele työnhakijoita kovin laajalta alueelta. Suuri joukko alueen yrityksiä käyttää henkilökohtaisesti tuotettuja TE-palveluita. Mikäli kyseisiä palveluita ei ole tarjolla vähintään kaikissa alueen suurimmista kaupungeista, se saattaa vaikuttaa esimerkiksi perustettavien tai etabloituvien yritysten sijoittumiseen. Riittävä toimipaikkaverkko luo osaltaan kuvaa alueen elinvoimaisuudesta ja kattavasta julkisesta palvelutarjonnasta.

Virkatyön jakautuminen Suomessa 40-prosenttisesti Uudellemaalle ja loput muualle Suomeen on suhteellisesti varsin sopiva jako. Tuskin mikään muu jakauma toisi oleellisesti parempaa kokonaistulosta.

Esitetyn lain sisältö on melko suppea. Luvattu asetus tarkennuksineen on siten tarpeellinen ja tullee selventämään kokonaisuutta. Valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittumisen yhteistyöryhmä, jossa olisi kattava edustus asiakaspalvelua tarjoavista viranomaisista, edesauttaisi lain kirjaimen toteutumista. Näin ollen myös nykymuotoisen neuvottelukuntamallin purku voi onnistua.

Tässä lausunnossa mainittuja seikkoja Pohjanmaan TE-toimisto pitää merkittävinä hallituksen laatiessa lain mukaista valtakunnallista suunnitelmaa. Hyvänä pidämme suunnitelman teossa noudatettavaa riittävän pitkää aikajännettä. Näin voidaan onnistua valtion läsnäolon ja palvelurakenteen säilyttämisessä Suomessa sekä kansalaisten perusoikeuksien turvaamisessa.

Kunnioittavasti,

Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto
Mika Palosaari
johtaja